

Akademie výtvarných umění v Praze
Studijní program Výtvarná umění
Ateliér malířství IV / škola Marka Meduny

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BRány
Gates

Vypracoval/a: Dominika Alexandra Hrňová
Vedoucí diplomové práce: MgA. Marek Meduna Ph.D., MgA. Petr Dub Ph.D.

Oponent diplomové práce: MgA. Daniel Pitín

Akademický rok 2019/2020

Diplomovou práci jsem začala tvořit v říjnu 2020, nicméně dostat se do svého malířského tempa a rytmu nebylo snadné. Trvalo mi chvíli, než jsem v sobě znovu našla tu odvalu a svébytnou malířskou esenci, která tvoří obraz svobodným. Téma nepřišlo hned z nenadání, zato jsem měla spoustu času na rozmyšlenou, jenž mi dával vln do přítomného okamžiku. Měla jsem proto možnost se soustředit na konkrétní věc a dostat se do stavu uvolnění, a vnitřního rozpolcení, což mělo za následek dlouhé rozjímání a pozorování čistého plátna. Tuto skutečnost vidím s odstupem času pozitivně, i když se v daný moment jevila jako mrzutá a nedávající žádný smysl. Doba, kterou jsem strávila nad pouhým pozorováním plátna, nebyla marná.

Když jsem začínala s diplomovou prací, byla jsem přesvědčená, že naváži na zkušenost ze zahraniční výměnné stáže na americké univerzitě Cooper Union School of Art, a budu tak interpretovat zážitky z „Drag show“ (umění performance, která spojuje tanec, lip- sync, (synchronizace rtů s textem reprodukováné písně), ženský kostým, obvykle sexy, bohatý make- up a paruka, jako třesnička na dortu) a pouličních představení, které mě provázely mou cestou po New Yorku, konkrétně z brooklynských klubů. Tento pobyt mi dal vln do malby, nicméně realita mě transportovala zpět domů. Začala jsem znova a jinak, jelikož jsem se znova ocitla v jiném novém prostředí, jež mi bránilo rozvíjet se podle inspirace na stáži načerpané. Invenci jsem našla ve své vlastní rodině, která mě neustále obklopuje a jejíž jsem součástí. Rodinu pokládám za jednu z nejdůležitějších složek v mém životě. Proto i výběr tohoto tématu, jež může působit všedně, avšak uvědomuji si jeho nestálost, křehkost, to, že je v něm stále co objevovat a prozkoumávat ho z vícero stran. Bylo zapotřebí změnit směr, malovat trochu jinak, vybočit, zapomenout nebo spíše se ponořit do procesu vyžadujícího velkou zrakovou pozornost, ale také dávku osamělosti.

Velmi mě zaujaly fotografie staré takřka 30 let, z doby politického převratu a Sametové revoluce v Praze, na nichž jsou vyobrazeni dva zamilovaní lidé. Nešlo mi o namalování věrné kopie toho, co je na archivu zachyceno; spíše jsem usilovala o přesný výraz lidí, jejich pocity, strasti, strachy a lásky, promítnout je do obrazu. V podstatě dát do obrazu sebe. Ne vždy se tento proces zdařil, zato se mi otevřela další cesta, která mi poskytla přístup k novým principům, jak uchopit obraz a jak na něj nazírat. Při této chvíli si vybavuji silné momenty v průběhu práce, bez kterých, byť neuchopitelných, by nebylo možné vytvořit takový obraz, jenž by byl dle mého přesvědčení kvalitní. Jsou to fragmenty jemnosti, neurvalosti a vzpurnosti, které mě vedly směrem k lehkému a vzdušnému malířskému projevu. I když jsem tematicky mnohdy odbočila, v každém díle se promítala má zkušenost s lidmi, mně věrně známými. Zmiňované odbočení se týká převážně inspirace německým malířem Wilhelmem Leibelem, jehož práci s barvami obdivuji a jehož obrazy jsou pro mě inspirací už několik let.

Nemohu tvrdit, že celá diplomová práce je sestavena z tématu rodiny, jeden z prvních namalovaných obrazů byl inspirován stáží z New Yorku a také zmiňovaným Wilhelmem Leibelem. Vyskytuje se na něm akt modlících se žen, po jejichž pravé straně stojí dvě obnažené figury, svírající jedna druhou. Tento motiv jsem si vypůjčila již ze zmiňované „Drag show“. Při hlubším zamyšlení si ovšem uvědomuji i zde podtext rodiny, a to v případě dvou postav v centru obrazu, jež pro mě mají symbolizovat dva prvotní hříšníky, Adama a Evu. Jsou to na první pohled skryté momenty, jež si dávám do spojitosti až po jejich ukončení. Je třeba dodat, že nejsou prvoplánové, nýbrž jsou tvořeny podvědomě. Kombinace těchto dvou hlavních zásadních momentů, a to mé rodiny s inspirací nalezenou u německého malíře, ve mně evokuje můj vztah k lidovému životu, do jisté míry folkloru, v němž jsem vyrůstala a z části ho stále žiji.

V průběhu procesu malby jsem začala na obrazech pracovat více souběžně, střídala jsem je na stojanu a pozorovala, jak se jejich struktura mění. Ne vždy bylo jednoduché od nich odejít, po zkušenostech ale vím, že nechat obraz být je tím nejlepším řešením pro mě i pro něj. Záměrem bylo vytvořit velkoformátové obrazy doplněné o vícero menších maleb, což se mi podle mého názoru podařilo. Vybírala jsem si takové fotografie, které mě podvědomě i intuitivně oslovily a u nichž jsem cítila, že s nimi lze pracovat do té úrovně, dokud se jejich zpráva nevyčerpá. Reflektovala jsem pojmy jako citová svoboda, pospolitost osob nebo jakási křehkost momentu. Tyto fragmenty byly určující k výběru předloh. Fotografie mi byla v mnoha případech pouze silnou oporou, bez níž by nebylo možné začít s procesem malby. Vyvolávala ve mně napětí, ale také pocit klidu, podle toho, v jakém rozpoložení jsem se v danou chvíli ocitla. Teoreticky lze říct, že mi pomáhala, jak se vyrovnat s přítomným okamžikem a soustředěním se na dílo samé.

Technika malířského výrazu se postupně měnila, přecházela z tuhých figurálních kompozic do jemnějších vzdušných forem, jež byly odrazem jak mého anima, tak celkového psychického naladění. Začala jsem malovat lehčeji, rychleji a „skicovitěji“, přičemž mi byl oporou v mnoha případech bílý podklad plátna. Baví mě pracovat s podkladem, беру ho jako další část něčeho nového, skrytého v díle. Zaplnit celý obraz barevnou plochou nebo strukturou není dle mého uvážení cesta, jak najít svůj rukopis. Naopak zkratkovitost a intuitivní sdělení, jež jsou založené na spontánním projevu, tvoří jakési základní principy mé tvorby.

Kupříkladu začátek malby obrazu Očekávání, jehož tvorba zabrala celkem dva týdny čistého času, spočíval ve velkém rozvolnění; žádná, byť sebekvalitnější fotografie, mi v procesu nepomohla, naopak jsem snímky rychle opouštěla a vracela se k nim pouze v případě velmi silné potřeby. Květiny nebo postava připíjející si na zdraví ještě nenarozeného dítěte zde signalizují radost a nevinnost. Tyto momenty byly namalovány oproti jemnějším plochám, u nichž jsem si nebyla zcela jistá, a více jsem je zkoumala v kontextu celého obrazu, rychlejším tempem.

Každé dílo začíná svobodně, výběr barev závisí na náladě a energii, jíž jsem zrovna nabitá. Uvážím-li, kolikrát jsem se pokoušela namalovat obraz pouze podle fotky, a přesto nikdy nebyl funkční, tento fakt mi jen dokládá můj vlastní niterný nesouhlas k viděné realitě. Síla obrazu spočívá v jeho vzdušnosti a naléhavosti sdělení, které je téměř pokaždé odkázáno na předlohu. V okamžiku přemalování fotografie by se jedinečnost v obraze vytratila. To do značné míry souvisí i s mým fundamentem; není náhoda, že nyní maluji skicovitě až kresebně, tento styl malby mě těší, nalézám v něm své místo, a to i to duchovní.

Usilovala jsem o lehkou, vzdušnou barevnost, u níž bude pronikat barevný podklad plátna. Neměla jsem potřebu malovat jeden obraz za druhým, chtěla jsem tvořit jen podle své vnitřní touhy, a tak se také ve většině případů stalo. Malovat na jistotu a systematicky, jeden obraz za druhým, mi nedávalo smysl. Ze své podstaty dovedu říci, ještě před tím, než začnu, zda se mi obraz povede, nebo se s ním budu „hrát“ třeba i měsíce. Čím více jsem ale tvořila a soustředila se na obrazy, tím více jsem s nimi chtěla experimentovat. Přestala jsem mít obavy, že obraz pokazím, a začala jsem pracovat na vícero malbách současně. To mi poskytovalo čas, a vytvářela jsem si ve svém nesystematickém chaosu svůj vlastní pořádek čili nonkonformní prostředí.

V průběhu procesu tvoření mi pomáhala hudba. Podle toho, v jakém jsem byla rozpoložení, jsem si pustila píseň, jež jej reflektovala, a následně jsem tvořila s jejím rytmem. Na druhou stranu jsem měla tendence do obrazu vkládat racionální, jasné momenty a vnitřně jsem vyžadovala, aby zde byly přítomny. Když jsem k tomuto závěru došla, a namalovala konkrétní motiv, silné prvky v obraze se vytratily, jejich jedinečnost se rozplynula. Přemýšlela jsem nad obrazem tím způsobem, že nechci pouze „přemalovávat“ fotky, ale použít je tak, aby mi dávaly jednotný vhled do děje, mně vlastně neznámého. Každý obraz je, jako bych začínala od začátku, tím „znova“ se míní celá ta práce od napnutí plátna, jeho našepsování až po jeho položení na stojan a seznamování se s prostorem kolem sebe, s barvami, správným uspořádáním štětců, zkrátka s prostředím. Je to jako rituál, se správným načasováním. Při dobře rozvrhnutém začátku děje a správném soustředění pak jde vše snadněji. Při malbě se mi občas v mysli promítla myšlenka, že méně je více nebo že nemám zobrazovat věci komplikovaně. Pochopila jsem, že jedine experimentem zjistím, jak a kam až zajít.

Dohromady jsem namalovala šest velkých formátů, načež největší z nich má rozměry 225 x 185 cm, tento již zmiňovaný obraz jsem pojmenovala „Očekávání“, a to z důvodu narození nové bytosti na tento svět. Další tematicky podobný obraz zachycuje rodinnou oslavu z blízkého časového úseku a je koncipován do podobného prostředí jako obraz předešlý. U obou středních formátů jsem využila analogickou předlohu, avšak obsahově se tyto obrazy od sebe diametrálně liší. Jeden z nich vyobrazuje těhotnou, „padající“ mladou ženu, ten druhý je o vraždě a spiklencech osoby usmívající se na diváky. U sedmi zbylých malých formátů jde o portréty či autoportréty zachycující osoby tak, jak je znám. Ve všech případech jde o mapování vlastní identity, zkoumání osob mně blízkých, vyjádřit skrze malbu jejich povahové rysy. U svého autoportrétu pak konkrétně svou vlastní vzpurnost.

Co se týká samotné instalace obrazů, má vize je seřadit velkoformátová díla blízko sebe, nehledě na obsahovost tématu; spíše bych kladla důraz na jejich barevnou stránku, instalační čistotu a vyváženost prostředí. Zkrátka je pověsit tak, aby tvořily komplexní celek v daném prostoru. Malý formát obrazů bych

koncipovala společně do jedné linie stěny. Ačkoli může být konečný výsledek odlišný od mého cíle, je to jeden ze způsobů, jak vyřešit instalaci obrazu v prostoru, byť omezeném.

Při tvorbě jsem si pohrávala s myšlenkou smrti, respektive tímto způsobem jsem o obrazech také přemýšlela. Ty předměty, které maluji a věnuji jim pozornost, existovaly, možná se ještě někde nachází, ale už je nikdo nepostrádá, nikoho nezajímají; lidé z obrazů se také změnili, někteří fyzicky umřeli. Někteří stále žijí, ale ti, které potřebuji, už tu nejsou. Pamatuji si na dlouhé cesty vlakem do školy, kdy mi probleskla hlavou myšlenka, a ne jednou - proč jsem na tomto světě. Vzápětí přišla i odpověď: jsi tu, aby ses naučila zemřít. Tuto větu jsem slýchávala mnohokrát. Dávám si do souvislosti tuto událost s fotkami mé rodiny. Smrt tu je, všude, ale nikdo neříkal, že se jí musíme bát. Ani umírání není nutné, pokud vím, že ve skutečnosti neexistuje. Uvědomuji si, že lze přemýšlet mnoha způsoby o tom, co člověka zrovna zajímá, a nahlížet na danou věc z mnoha stran. Jen záleží na tom, jak věc nebo myšlenku uchopím. Nebo se jí zkrátka nebudu dotýkat. To samé platilo i v průběhu mého tvoření. Vybrat si linku, která je mi blízká, a po ní v pokoji kráčet. Nalézt ji bylo a je ovšem pro mne to nejtěžší. Ne vždy je cesta snadná, o to víc je překvapující její průběh. V podstatě mohu říci, že obrazy, jež vytvářím, jsou hravé a z části neosobní. Připomínám si jimi chvíle, kdy jsem znala svou rodinu v podobě, která se kdysi dávno vytratila.

Malba mi dává prostor, jak se vypořádat s vlastním životem, ve kterém se cítím mnohdy osaměle, zato vím, že ho žiji. Umělecké osobnosti, jako např. Chantal Joffe, Alice Neel nebo Patrick Angus, mi vrací odhodlání do tvoření. Inspirace tvorbou jiných, známých umělců zde byla, je a bude, avšak největší invenci nalézám v sobě samé.